

Research Paper

Spatial Zoning of the Relative Advantage of Rural Entrepreneurship and the Factors Affecting it: A Case Study of Pars Abad County

Mojtaba Ghadiri Masum¹, Seyed Hassan Motiee Langrudi¹, Mohammad Reza Zali², *Ali Gholami³

1. Department of Human Geography, Faculty of Geography, University of Tehran, Tehran, Iran.

2. Associate Professors, Department of Enterprise Entrepreneurship, Faculty of Entrepreneurship, University of Tehran, Tehran, Iran.

3. PhD Student of Geography and Rural Planning and Spatial Planning of Entrepreneurship in Rural Areas, Department of Human Geography, Faculty of Geography, University of Tehran, Tehran, Iran.

Citation: Ghadiri Masum, M., Motiee Langrudi, S., H., Zali, M., R., & Gholami, A., (2019). [Spatial Zoning of the Relative Advantage of Rural Entrepreneurship and the Factors Affecting it: A Case Study of *Pars Abad* County (Persian)]. *Journal of Rural Research*, 10(1), 130-145, <http://dx.doi.org/10.22059/jrr.2018.254656.1234>

doi: <http://dx.doi.org/10.22059/jrr.2018.254656.1234>

Received: 15 Mar 2018

Accepted: 29 Sep 2018

ABSTRACT

Nowadays, entrepreneurship and the creation of entrepreneurial activities are the best strategy for the survival and development of villages. The present research aims at zoning the rural areas of *Pars Abad* in terms of the relative advantages of entrepreneurship and the factors that affect it. The research is based on a descriptive-analytic method. Data gathering was done by document and field methods, i.e. questionnaire and observation. The statistical population of the study consisted of entrepreneurs and villagers. According to the sample, 22 rural entrepreneurs were selected by the random sampling method, and 377 villagers were selected randomly. To evaluate the relative advantage of rural entrepreneurship, the scale advantage index (SAI), efficiency advantage index (EAI), spatial advantage index (LQ) and collective advantage index (AAI) were used through a hierarchical cluster analysis. Also, to investigate the affecting factors, Kruskal-Wallis analysis of variance was done. The change-share method was used to predict the growth status of entrepreneurship in rural areas. As the results showed, Aslanois, Islamabad, Savalan and Oltan have the greatest comparative advantage in rural entrepreneurship. It was also found that differentiating factors are mainly local practices that affect the quantity and quality of entrepreneurship.

Key words:

Comparative advantage of entrepreneurship, Rural entrepreneurship, *Pars Abad* rural areas

Extended Abstract

1. Introduction

In recent years, entrepreneurship and the creation of entrepreneurial activities have been the best strategies for the survival and development of villages. The rural areas of Pars-Abad County have the potential to develop entrepreneurial activities in all the

three economic sectors. This is due to the geographical borderline location, climatic conditions, and soil fertility of the region as well as the activity of the Moghan Corporation there. However, the conditions of the villages in that region show an unfavorable situation for economic diversification. Despite the advances made in recent years, especially in the field of infrastructures, some elements of the entrepreneurial ecosystem have not yet been developed, certain vital links have been forgotten, and some key factors are still absent.

* Corresponding Author:

Ali Gholami, Ph.D. Student

Address: Department of Human Geography, Faculty of Geography, University of Tehran, Tehran

Tel: +98 (919) 4386512

E-mail: gholami@ut.ac.ir

2. Methodology

This research is a descriptive-analytic applied study. Data gathering was done by document and field methods, i.e. questionnaire and observation. The statistical population of the study consisted of entrepreneurs and villagers. According to the selected samples, there were 22 rural entrepreneurs chosen by the random sampling method and 377 villagers selected randomly. The Scale Advantage Index (SAI), Efficacy Advantage Index (EAI), Spatial Advantage (LQ), and Collective Advantage Index (AAI) were used to estimate the relative advantage of rural entrepreneurship. The hierarchical cluster analysis and Kruskal-Wallis analysis of variance were used to investigate the effective factors. Also, the change-share method was used to predict the growth status of entrepreneurship in the rural areas.

3. Results

According to the results, in terms of the spatial advantage in Gheshlagh, Tazekand and Mahmoudabad, the agriculture is the basic active sector. This is a benefit that shows Tazekand and Savalan have the highest concentration of rural entrepreneurial businesses. The results obtained for the efficiency advantage of farms in the economic sector indicate that Tazekand, Aslanduz, Oltan and Savalan, have the highest scores of efficiency advantage respectively. This, indeed, denotes the high quality of business and agricultural entrepreneurship is in these villages. Also, in the industrial sector, Islamabad, Oltan and Savalan, earned the highest score respectively. The overall results showed that Aslanduz, Islamabad, Savalan and Oltan have the most comparative advantage in rural entrepreneurship. As it was found, differentiating factors are mostly local practices that affect the quantity and quality of entrepreneurship. The perspective of future entrepreneurship shows that, by the end of this century (i.e. the solar year 1400), most entrepreneurial activities will be created in agriculture and industry of which the share of the central sector will be more than that of the other sectors.

4. Discussion

A survey of the relative advantage of rural entrepreneurship in Pars-Abad shows that the advantage of spatial ratio (i.e. rate of employment) in an economic sector alone necessarily does not mean the existence of entrepreneurial opportunities. Also, the ability to identify these opportunities in the local community will necessarily not lead to the setting up of entrepreneurial businesses. Nevertheless, the findings show that, in an economic sector, a combination

of a certain amount of employment (i.e. the advantage of a spatial relationship or self-sufficiency mode or near self-sufficiency), the environmental factors affecting entrepreneurship, and the nature of businesses (i.e. business spatial link and rural environments) can provide some ground for the identification and creation of new entrepreneurial opportunities. This, in turn, contributes to the creation of a scale advantage (i.e. entrepreneurship quantity) in that economic sector. Moreover, a high rate of scale advantage in an entrepreneurial business, which refers to the quantity of entrepreneurship in an economic sector, increases the efficiency advantage or the entrepreneurship quality in that business. This leads to the inter-sectoral and intra-sectoral transfer of innovations. Therefore, it seems that the amount of entrepreneurship in an economic sector affects the efficiency, or the quality, of entrepreneurial activities in a rural area.

5. Conclusion

According to the rating of village in terms of rural entrepreneurship comparative advantage, the study area was divided into three groups of municipalities. Aslanduz, Islamabad, Oltan and Savalan were found to have the greatest comparative advantage in rural entrepreneurship. If there is no change in the performance of the rural entrepreneurship ecosystem in the studied area, more entrepreneurial activities will be created in the agricultural sector by the end of this solar century. In the meantime, the share of the central sector will be higher than that of the other sectors. In the field of industry, the central sector will progress at a positive growth rate.

Acknowledgments

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors. The article was extracted from a PHD thesis.

Conflict of Interest

The authors declared no conflicts of interest

پروشکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

پهنه‌بندی فضایی مزیت نسبی کارآفرینی روستایی و عوامل مؤثر در آن (مورد مطالعه شهرستان پارس‌آباد)

مجتبی قدیری معصوم^۱، سیدحسن مطیعی لنگرودی^۱، محمدرضا زالی^۲، علی غلامی^۳

۱- استاد، گروه جغرافیای انسانی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

۲- دانشیار، گروه کارآفرینی سازمانی، دانشکده کارآفرینی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

۳- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی - برنامه‌ریزی فضایی کارآفرینی در مناطق روستایی، گروه جغرافیای انسانی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

حکیده

تاریخ دریافت: ۲۴ اسفند ۱۳۹۶

تاریخ پذیرش: ۰۷ مهر ۱۳۹۷

امروزه کارآفرینی و ایجاد فعالیت‌های کارآفرینانه بهترین راهبرد در ماندگاری و توسعه روستاها شناخته می‌شود. با این حال فعالیت‌های کارآفرینی در این مناطق می‌بایست بر اساس ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های موجود در آن‌ها صورت گیرد تا به موفقیت دست یابد. تحقیق حاضر که با هدف پهنه‌بندی مناطق روستایی پارس‌آباد از نظر مزیت نسبی کارآفرینی و عوامل مؤثر در آن نگاشته شده است، از نوع مطالعات کاربردی با روش توصیفی - تحلیلی است. روش گردآوری اطلاعات به روش اسنادی و میدانی (پرسشنامه و مشاهده) صورت گرفته است. جامعه آماری تحقیق را کارآفرینان و روستاییان تشکیل می‌دهند که به ترتیب نمونه‌های انتخاب شده ۲۲ نفر از کارآفرینان روستایی با روش تمام‌شماری و ۳۷۷ نفر از روستاییان با روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی شده تصادفی، می‌باشند. برای پهنه‌بندی مزیت نسبی کارآفرینی روستایی از شاخص‌های مزیت مقیاس (SAI)، مزیت کارایی (EAI)، مزیت نسبت مکانی (LQ) و مزیت جمعی (AAI)، با استفاده از تحلیل خوشه‌ای سلسله مراتبی، برای بررسی عوامل مؤثر از آزمون تحلیل واریانس کروسکال والیس و جهت پیش‌بینی وضعیت رشد کارآفرینی در مناطق روستایی از روش تغییر - سهم استفاده شد. نتایج به دست آمده نشان داد که دهستان‌های اصلاندوز، اسلام‌آباد، ساوالان و اولتان بیشترین مزیت نسبی را در کارآفرینی روستایی دارا هستند. و عوامل متمایز کننده عمدتاً عملکردی محلی دارند و کمیت و کیفیت کارآفرینی را تحت تأثیر قرار می‌دهند.

کلیدواژه‌ها:

مزیت نسبی کارآفرینی، کارآفرینی روستایی، مناطق روستایی پارس‌آباد

مقدمه

با توجه به اینکه کارآفرینی یک منبع مهم برای توسعه اقتصادی، نوآوری و رشد است، مطالعه عواملی که در ایجاد کسب‌وکارها و شرکت‌های جدید تأثیرگذار هستند به عنوان یک مسئله مهم در دستور کار اقتصاددانان، پژوهشگران و سیاستمداران در بسیاری از کشورها قرار گرفته است (Rubio-Bañón, & Esteban-Lloret, 2016). از دیدگاه این گروه، کارآفرینی به عنوان یکی از مهم‌ترین راهبردها برای ترویج توسعه مناطق روستایی به شمار می‌رود و به همین دلیل راهی برای احیای روستاها است. روستاهایی که عقب‌ماندگی و در حاشیه قرار گرفتن به یک ویژگی بارز در آن‌ها تبدیل شده است (Pato, 2015). لذا کارآفرینی در یک دهه گذشته به عنوان راه‌حلی بالقوه برای حل چنین مشکلاتی مدنظر است (Shal, Amar, Allahyari, & Ramezani, 2016).

در مناطق روستایی فرصت‌های متنوعی بخصوص در حوزه‌های صنعتی و خدماتی در کنار کشاورزی وجود دارد (Pato, &

امروزه مقوله کارآفرینی به سرعت در حال گسترش است و توانسته نقش مهمی در زمینه توسعه کسب‌وکارها داشته باشد (Sojasi Qeidari, Mahmoodi, & Jafari, 2017). از این روی، توسعه کارآفرینی به عنوان جایگزینی امیدوار کننده برای توسعه اقتصادهای سنتی شناخته شده است، زیرا زمینه را برای توانمندسازی مردم محلی برای خوداشتغالی و پاسخگویی به نیازهای بازارهای محلی فراهم می‌نماید (Fortunato, 2014). از سوی دیگر، کارآفرینی به عنوان یک راهبرد مناسب برای مبارزه با فقر و نگهداشت ثروت در جوامع کم‌درآمد است (Shahraki, & Heidari, 2017). لذا کارآفرینی به عنوان عامل تعیین کننده در موفقیت اقتصادی یک کشور یا منطقه و نیز به عنوان عاملی بسیار مهم در شکل دادن به توزیع فضایی فعالیت‌های اقتصادی در قلمرو ملی (Faggio, & Silva, 2014) و منطقه‌ای به شمار می‌رود.

* نویسنده مسئول:

علی غلامی

نشانی: گروه جغرافیای انسانی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران

تلفن: ۴۳۸۶۵۱۲ (۹۱۹) ۹۸+

پست الکترونیکی: gholami@ut.ac.ir

جدیدی را ایجاد می‌کند و یا از تکنولوژی جدیدی در محیط روستایی استفاده می‌کند (Pato, 2015). دنیس (۲۰۰۶) و ویلانت و لافونته (۲۰۰۷) با رویکردی کلی نگرانه، کارآفرینی روستایی و کارآفرینی در مناطق روستایی را یکی دانسته و از آن به عنوان ایجاد مؤسسات در مناطق روستایی و یا توسعه این مؤسسات (در مناطق روستایی) تعریف می‌کنند. شارما و همکاران (۲۰۱۳) و لویتاس (۲۰۰۰)، کارآفرینی روستایی را جدای از مفهوم کارآفرینی نمی‌دانند و معتقد هستند که کارآفرینی روستایی تمامی فعالیت‌های کارآفرینانه‌ای است که در مناطق روستایی و بر اساس نیازهای موجود در این مناطق مانند ایجاد اشتغال، ایجاد درآمد و توسعه روستایی اتفاق می‌افتد (Sharma et al, 2013). سائر (۱۹۸۶)، با در نظر گرفتن کارآفرینی به عنوان الگوی توسعه اقتصادی، توسعه روستایی را فرایند تشویق، کمک و مساعدت مدیریتی و تکنیکی کارآفرینان روستایی، حمل‌ونقل روستایی، خدمات ارتباطی و اطلاعاتی روستایی، مدیریت منابع طبیعی و مانند این‌ها تعریف می‌کند (Heritot, 2002). بنابراین کارآفرینی روستایی هیچ تفاوتی با مفهوم عام کارآفرینی ندارد، بلکه تنها در شیوه اجرای کارآفرینی روستایی با مناطق شهری اختلاف وجود دارد. شرایط خاص مناطق روستایی مانند بالا بودن ریسک، کمبود امکانات و ضعف مدیریت در این نواحی باعث می‌شود که زمینه‌های کارآفرینی در این نواحی متفاوت با سایر نواحی باشد (Rezvani, & Najarzadeh, 2008).

در تعریف مفهوم مزیت نسبی می‌توان بیان نمود که مزیت نسبی عبارت است از توانایی یک کشور یا منطقه در تولید و صدور کالاهایی با هزینه‌ای کمتر و کیفیتی بالاتر (Shajari Pour Jaber, 2006).

در حوزه کارآفرینی، مزیت نسبی به معنای توانایی درک فرد یا سازمان برای تولید یک کالا یا خدمات با هزینه‌ای کمتر از دیگر مناطق یا کشورها تعریف می‌گردد. به عبارت دیگر مزیت نسبی در کارآفرینی به گرایش ذاتی مناطق به منظور جلب نیروی کار و سرمایه با توجه به شرایط مساعد طبیعی بدون توجه به مرزهای سیاسی و ملی اشاره دارد (Dorobat, & Topan, 2015).

صادقو و همکاران (۲۰۱۷)، در تحقیقی به این نتیجه رسیده‌اند که شاخص‌های فردی، اقتصادی، محیطی، اجتماعی - فرهنگی، نهادی و زیرساختی تأثیر مثبتی در ایجاد و توسعه ظرفیت‌های کارآفرینی در مناطق مورد مطالعه داشته‌اند.

ناصری‌منش و همکاران (۲۰۱۷)، در مقاله‌ای نشان می‌دهند که بخش کشاورزی به میزان ۸۲ درصد در کارآفرینی روستایی منطقه مورد مطالعه مؤثر بوده است. این در حالی است که سایر بخش‌ها (صنعت، خدمات و گردشگری) تنها ۱۷ درصد از کارآفرینی روستایی را شامل می‌شوند.

خوش‌مرام و همکاران (۲۰۱۷)، در مطالعه‌ای به این نتیجه

(Teixeira, 2016)، که کارآفرینی با شناسایی این فرصت‌ها و با ایجاد و توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط زمینه را برای متنوع سازی اقتصاد روستایی هموار می‌سازد (Karimzadeh, Nikjou, Sadr- Moswi, & Kuestani, 2015). با این وجود، توسعه فعالیت‌های کارآفرینی در مناطق روستایی می‌بایست بر اساس ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های موجود در آن‌ها صورت گیرد تا به موفقیت دست یابد و موجبات پایداری روستاها را فراهم نماید (Farahani, Rasoulinia, & Asdaghi Saeskanrud, 2014). برای دستیابی به این مهم، پرورش ایده‌های خلاق و کارآفرینانی که بتوانند خود را پیوسته با دنیای جدید هماهنگ و سازگار کنند، ضروری به نظر می‌رسد (Rezaei, Najafpour, & Naderi, 2017). پیش شرط این موضوع نیز، ارزیابی دقیق محیط در زمینه پتانسیل‌ها، ظرفیت‌ها و نیز شناخت کمبودها و تنگناهای آن است، تا بتوان با تدوین و اجرای برنامه‌ریزی دقیق در جهت بهره‌برداری بهینه از این امکانات و رفع همه مشکلات در جهت توسعه نواحی روستایی، گام برداشت (Ghadiri-Masum, Gholami, Mohammadzadeh- Iarjani, Rezaei, 2017).

مناطق روستایی شهرستان پارس‌آباد به دلیل موقعیت خاص جغرافیایی (مرزی بودن) و شرایط اقلیمی، حاصلخیزی خاک و فعالیت شرکت کشت و صنعت مغان در این منطقه دارای پتانسیل‌های مناسبی جهت توسعه فعالیت‌های کارآفرینانه در هر سه بخش اقتصادی است؛ اما با این وجود شرایط روستاهای منطقه وضعیت نامطلوبی از نظر تنوع اقتصادی را نشان می‌دهند. شواهد نشان می‌دهند، با وجود پیشرفت‌هایی که در سال‌های اخیر بخصوص در زمینه‌های زیرساختی ایجاد شده است، برخی از عناصر اکوسیستم کارآفرینی هنوز توسعه نیافته‌اند و بعضی عوامل کلیدی هنوز غایب هستند. در کنار این موضوع، روند ایجاد و توسعه فعالیت‌های محدود کارآفرینانه در منطقه نیز حاکی از عدم توازن در فرصت‌های درک شده و بهره‌برداری نامتوازن جامعه محلی از آن‌ها است. لذا مطالعه مزیت‌های نسبی کارآفرینی در منطقه می‌تواند به درک چرایی و چگونگی شرایط موجود کمک نماید. از این روی تلاش گردید تا به سؤالات زیر پاسخ داده شود که توزیع فضایی مزیت نسبی کارآفرینی روستایی در منطقه مورد مطالعه چگونه است؟ عوامل متمایز کننده مناطق، از نظر مزیت نسبی کارآفرینی کدام‌اند؟ و با توجه به شرایط موجود، چشم‌انداز آینده کارآفرینی چگونه است؟

مروری بر ادبیات موضوع

تعاریف چندی در حوزه کارآفرینی روستایی ارائه شده است. ریگان کارآفرینی روستایی را فراهم کننده زمینه اشتغال، افزایش درآمد و تولید ثروت، بهبود دهنده کیفیت زندگی و کمک کننده به افراد محلی برای مشارکت در اقتصاد می‌داند (Reagan, 2002). وورتمن (۱۹۹۰)، کارآفرینی روستایی را ایجاد یک سازمان جدید تعریف می‌کند که محصولی جدید را معرفی می‌کند، بازار

به روش اسنادی و میدانی (پرسشنامه و مشاهده) است. منطقه مورد مطالعه مناطق روستایی شهرستان پارس‌آباد در استان اردبیل را شامل می‌شود که دارای ۴ بخش و ۸ دهستان است (تصویر شماره ۲). جامعه آماری پژوهش در مرحله اول کارآفرینان روستایی و در مرحله بعد مردم محلی را در برمی‌گیرد که در ادامه به روش تعیین حجم نمونه و روش نمونه‌گیری، به تفکیک مراحل مطالعه، اشاره می‌گردد.

در راستای دست یافتن به اهداف مورد نظر تحقیق، سه گام اساسی پیموده شد که در گام اول مزیت نسبی کارآفرینی روستایی در منطقه مورد مطالعه بررسی گردید. در این خصوص چهار شاخص مزیت مقیاس (SAI)، مزیت کارایی (EAI)، مزیت نسبت مکانی (LQ) و مزیت جمعی (AAI) مورد استفاده قرار گرفت. که اطلاعات مربوطه از سه منبع کارآفرینان، مرکز آمار ایران (سرشماری سال ۱۳۹۰) و اداره‌های محلی جمع‌آوری گردید. جامعه آماری تحقیق در گام اول شامل ۲۲ نفر از کارآفرینان روستایی معرفی شده از سوی اداره جهاد کشاورزی، اداره صنعت و معدن و تجارت، بسیج سازندگی، صندوق کارآفرینی امید و کمیته امداد امام خمینی (ره) شهرستان پارس‌آباد است که در زمینه کارآفرینی در منطقه فعال هستند (جدول شماره ۱).

نمونه‌گیری کارآفرینان روستایی به صورت تمام‌شماری انجام و در خلال مصاحبه پرسشنامه در اختیار آن‌ها قرار داده شد. شاخص‌های مورد استفاده در پرسشنامه کارآفرینان شامل ۶ سؤال در ارتباط با نوآوری کارآفرینانه (نوآوری در محصول و فرایند) بود که مورد استفاده دیدبان جهانی کارآفرینی است.

رسیده‌اند که حمایت‌های محیطی، ویژگی‌های روان‌شناختی، هوشیاری، سرمایه انسانی، سرمایه اجتماعی و تلاطم‌های شخصی و محیطی از عوامل مؤثر بر تشخیص فرصت‌های کارآفرینی در بخش کشاورزی منطقه مورد مطالعه می‌باشند.

پاتل و چاودا (۲۰۱۳)، در مطالعه‌ای به این نتیجه رسیده‌اند که با وجود اینکه کارآفرینی صنعتی فرصت بزرگی برای روستاییان به شمار می‌رود، اما عواملی مانند نبود امکانات و تسهیلات اولیه، فقدان آموزش، مشکلات مالی و فقدان مهارت‌های فنی و ادراکی به عنوان موانعی در کاهش مزیت نسبی کارآفرینی روستایی در حوزه صنعت به شمار می‌روند.

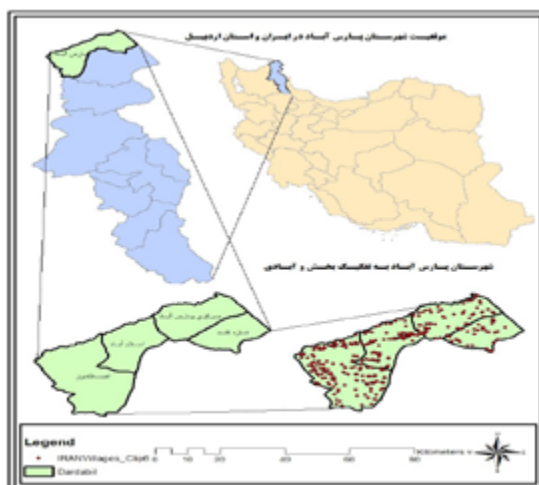
شیلو، پرسود و جین (۲۰۱۶)، در مقاله‌ای نشان می‌دهند که ساختار زمینه‌سازهای کارآفرینی پیشنهاد شده توسط نگارندگان نسبت به در نظر گرفتن چندین ویژگی غیر مرتبط، ویژگی‌های فردی را بهتر مورد بررسی قرار می‌دهد.

سیزرب و همکاران (۲۰۱۷)، در مقاله‌ای نتیجه می‌گیرند که کمیت کارآفرینی رابطه منفی با توسعه منطقه‌ای دارد، با این حال بسته به عملکرد منطقه‌ای اکوسیستم کارآفرینی، در توسعه کارآفرینی مؤثر عمل می‌کند و در ایجاد فعالیت‌های کارآفرینانه مؤثر است. همچنین کیفیت کارآفرینی در توسعه منطقه‌ای نقش مثبتی دارد.

روش‌شناسی تحقیق

تحقیق حاضر از نوع مطالعات کاربردی است که با روش توصیفی - تحلیلی نگاشته شده است. روش گردآوری اطلاعات

تصویر ۲. نقشه منطقه مورد مطالعه. منبع: محقق ساخته، ۱۳۹۶

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

جدول ۱. فراوانی کارآفرینان و نوع فعالیت‌های کارآفرینانه در منطقه مورد مطالعه.

بخش	دهستان	تعداد کارآفرین	محل فعالیت	نوع فعالیت
مرکزی	ساوالان	۱۳	دوست کنده (۵ نفر)، دوست کنده، ایران آباد، تکه‌چی، مملت آباد، آغدام، مجیدآباد، جیرلو و گوشلو	زراعت (۶ مورد)، لوازم آشپزخانه (۱)، تولید کیف چرم (۱)، دامداری (۲)، پرورش ماهی (۱)، زینورداری (۱)، پرورش شترمرغ (۱)
اصلاندوز	اولتان	۳	اولتان (۲ نفر)، ابراهیم آباد جدید	زراعت (۱)، تولید کود ارگانیک (۱)، پرورش طیور (۱)
	اصلاندوز	۳	قره‌قیباق سفلی (۲ نفر)، کچی کنده	گیاهان دارویی (۱)، کارگاه قالیبافی (۱)، دامداری (۱)
	قشلاق غربی	۰	-	-
تازه‌کند	تازه‌کند	۲	فیروزآباد (۲)	دامداری (۲)
	محمودآباد	۰	-	-
اسلام‌آباد	اسلام‌آباد	۱	اسلام‌آباد جدید	تولید لبنیات
	شهرک	۰	-	-

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶

$$EAI_{io} = \left[\frac{\left(\frac{AP_{io}}{AP_i} \right)}{\left(\frac{AP_o}{AP} \right)} \right] \quad (2)$$

در این رابطه، EAI_{io} نشانگر مزیت کارایی کارآفرینی، AP_{io} معرف کیفیت کارآفرینی در بخش i در منطقه o ، همچنین AP_i کیفیت کارآفرینی در منطقه i و AP_o کیفیت کارآفرینی در بخش اقتصادی o در کل منطقه، AP کیفیت کارآفرینی در کل منطقه است.

برای محاسبه مزیت نسبت مکانی از رابطه (۳) استفاده شد:

$$LQ_i = \left[\frac{\left(\frac{e_i}{\sum e_i} \right)}{\left(\frac{E_i}{\sum E_i} \right)} \right] \quad (3)$$

در این رابطه، LQ_i شاخص مزیت نسبت مکانی منطقه i در

برای محاسبه شاخص مزیت مقیاس از رابطه (۱) استفاده گردید:

$$SAI_{io} = \left[\frac{\left(\frac{GS_{io}}{GS_i} \right)}{\left(\frac{GS_o}{GS} \right)} \right] \quad (1)$$

در این رابطه، SAI_{io} ، شاخص مزیت مقیاس کارآفرینی در منطقه o و GS_{io} معرف تعداد کارآفرینان در بخش اقتصادی i در دهستان o ، همچنین GS_i تعداد کل کارآفرینان در دهستان o ، GS_o تعداد کارآفرینان در بخش اقتصادی o در سطح شهرستان و GS تعداد کل کارآفرینان در سطح شهرستان است.

برای محاسبه مزیت کارایی (کیفیت کارآفرینی) از رابطه (۲) استفاده گردید:

شاخص‌های دیدبان جهانی کارآفرینی در پرسشنامه بررسی جمعیت بزرگسالان در برمی‌گیرد. با استفاده از این شاخص‌ها پرسشنامه طراحی شده به صورت طیف لیکرت (شامل ۱۶ سؤال) در اختیار جامعه محلی قرار گرفت. در این گام جامعه آماری شامل ۲۰۲۵۴ خانوار روستایی ساکن در شهرستان پارس‌آباد می‌شود که با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۳۷۷ خانوار به عنوان نمونه با روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی شده تصادفی انتخاب و پرسشنامه در اختیار آن‌ها قرار گرفت (جدول شماره ۲). دسته دوم شاخص‌های زیرساختی را شامل می‌شوند که اطلاعات و آمار مربوط به آن‌ها نیز از مرکز آمار ایران (آمار سال ۱۳۹۰) دریافت شد. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات این بخش از آزمون کروسکال والیس در محیط نرم‌افزار SPSS استفاده شد (تصویر شماره ۱).

بخش اقتصادی i است. e_i معرف تعداد شاغلان منطقه i در بخش اقتصادی i و $\sum e_i$ کل شاغلان منطقه i همچنین E_i تعداد شاغلان در بخش اقتصادی i در اقتصاد مرجع و $\sum E_i$ کل شاغلان اقتصاد مرجع است.

شاخص مزیت جمعی (AAI) به صورت زیر محاسبه گردید:

$$AAI = \sqrt{\frac{EAI_{io}}{LQ_i} \frac{SAI_{io}}{SAI_{io}}} \quad (4)$$

در گام دوم تحقیق، جهت پهنه‌بندی دهستان‌های مورد مطالعه از تحلیل خوشه‌ای سلسله مراتبی استفاده شده است. سپس برای بررسی عوامل متمایز کننده مزیت نسبی کارآفرینی میان خوشه‌ها، از دو دسته شاخص استفاده شد. دسته اول

جدول ۲. فراوانی روستاییان شرکت کننده در مطالعه.

بخش	دهستان	خانوار	روستا	نمونه	مجموع نمونه
مرکزی	ساوالان	۴/۴۱۵	ایران‌آباد	۱۵	۸۳
			اجیرلو	۲۵	
			گوشلو	۱۵	
			تکچی	۱۸	
	اولتان	۲/۶۰۴	اولتان	۲۲	۴۸
			ابراهیم‌آباد	۱۲	
			ایواتلو	۱۴	
			قره‌قیاق سفلی	۳۱	
اصلاندوز	اصلاندوز	۴/۷۱۲	ایدیرعلیا	۱۹	۸۸
			آق‌قیاق سفلی	۲۲	
			گیدایلو	۱۶	
			بران علیا	۳۰	
	قشلاق غربی	۲/۴۱۲	بران سفلی	۱۵	۴۵
			فیروزآباد	۱۰	
			تکله	۱۴	
			محمودآباد طالقانی	۲۰	
تازه‌کند	محمودآباد	۱/۶۶۸	اسمایل‌کندی	۱۱	۳۱
			اسلام‌آباد جدید	۱۳	
			هزارکندی	۹	
			قشلاق حاج عمران	۱۱	
اسلام‌آباد	شهرک	۱/۹۳۹	شهرک غرب	۲۵	۳۶
	مجموع		۲۰۲۵۴		۳۷۷

فوق‌دیپلم (۱۳ درصد)، ۵۳ نفر لیسانس (۱۴/۱ درصد) و ۳ نفر دارای مدرک فوق لیسانس (۰/۷۹ درصد) می‌باشند. همچنین آمار مربوط به جامعه کارآفرینان نشان داد که ۲۰ نفر از آن‌ها مرد (۹۰/۹ درصد) و ۲ نفر زن (۰/۹ درصد) هستند. از این گروه ۸ نفر مدرک تحصیلی دیپلم و پایینتر (۳۶/۱ درصد)، ۲ نفر کاردانی (۰/۹ درصد)، ۷ نفر (۳۱/۸ درصد) کارشناسی و ۳ نفر (۳۱/۸ درصد) دارای مدرک فوق لیسانس می‌باشند.

گام اول: سنجش میزان مزیت نسبی کارآفرینی روستایی در شهرستان پارس آباد

در این گام برای سنجش میزان مزیت نسبی کارآفرینی روستایی از اطلاعات به دست آمده از مرکز آمار ایران (سرشماری ۱۳۹۰) برای سنجش مزیت نسبت مکانی و پرسشنامه کارآفرینان روستایی برای سنجش مزیت مقیاس و مزیت کارایی استفاده شد، که با استفاده از میانگین هندسی این سه شاخص، مزیت تجمعی برای هر دهستان به تفکیک بخش‌های اقتصادی محاسبه گردید (جدول شماره ۳).

با توجه به نتایج، از نظر مزیت نسبت مکانی در بخش کشاورزی دهستان‌های قشلاق، تازه‌کند و محمودآباد؛ در بخش صنعت نیز دهستان‌های ساوالان، اسلام‌آباد و اصلاندوز و در بخش خدمات، دهستان‌های اسلام‌آباد، اولتان، شهرک و ساوالان امتیاز بیشتر از یک را کسب کرده‌اند که به ترتیب بیانگر نقش کشاورزی، صنعت و خدمات در اشتغال این دهستان‌ها است.

از نظر مزیت مقیاس در بخش کشاورزی دهستان‌های تازه‌کند و ساوالان؛ در بخش صنعت دهستان‌های اسلام‌آباد، اولتان و اصلاندوز به ترتیب دارای بیشترین تمرکز کارآفرینانه بوده و هیچ کدام از دهستان‌ها در بخش خدمات دارای تمرکز نمی‌باشند.

نتایج به دست آمده برای مزیت کارایی دهستان‌ها به تفکیک بخش اقتصادی نشانگر آن است که در بخش کشاورزی، دهستان‌های تازه‌کند، اصلاندوز، اولتان و ساوالان؛ در بخش صنعت اسلام‌آباد، اولتان و ساوالان به ترتیب بیشترین امتیاز را کسب کرده‌اند و هیچ دهستانی در بخش خدمات دارای مزیت کارایی مناسب نیست.

از جنبه شاخص مزیت تجمعی نتایج گویای این است که در بخش کشاورزی دهستان‌های تازه‌کند و ساوالان دارای مزیت تجمعی بالاتر از یک هستند که نشانگر بالا بودن کمیت و کیفیت کارآفرینی در ارتباط با مزیت اشتغال در بخش کشاورزی در این دهستان‌ها است. در بخش صنعت نیز دهستان‌های اسلام‌آباد، اصلاندوز و اولتان بیشترین مزیت تجمعی را دارند.

با توجه به امتیازات به دست آمده از سنجش مزیت مقیاس، نسبت مکانی و کارایی در پایان گام نخست تحقیق، اقدام به خوشه‌بندی دهستان‌ها گردید که نتایج آن در جدول شماره ۴،

در گام سوم برای پیش‌بینی وضعیت رشد کارآفرینی در مناطق روستایی مورد مطالعه از روش تغییر - سهم استفاده شد. بر اساس این روش، تغییر در میزان کارآفرینی در یک منطقه نسبت به تغییر در میزان کارآفرینی اقتصاد مرجع طی یک دوره زمانی معین می‌تواند نتیجه خاص سه اثر تلقی گردد:

(الف) سهم ملی ضریب (A)

اثر رشد اقتصاد مرجع که در واقع میزان تغییرات کارآفرینی در اقتصاد مرجع را طی دوره مورد نظر نشان می‌دهد، از رابطه (۵) محاسبه می‌گردد:

$$ns_i^{t+1} = e_i^{t-1} \left(\frac{Et}{E^{t-1}} - 1 \right) \quad (5)$$

(ب) ترکیب بخشی ضریب (B)

این شاخص رشد یا نزول نسبی کارآفرینی در هر بخش اقتصادی را در کل اقتصاد مرجع اندازه‌گیری می‌کند که از رابطه (۶) محاسبه می‌شود:

$$IM_i^{t+1} = e_i^{t-1} \left(\frac{E_i^t}{E_i^{t-1}} - \frac{Et}{E^{t-1}} \right) \quad (6)$$

(ج) انتقال منطقه‌ای یا سهم رقابتی (C)

این شاخص موقعیت رقابتی کارآفرینی در هر بخش رقابتی در منطقه A را در مقایسه با اقتصاد مرجع اندازه‌گیری می‌کند که از طریق رابطه (۷) برآورد می‌شود (غفاری فرد و خوش‌سیمه، ۲۰۱۶: ۱۴):

$$RS_i^{t+1} = e_i^{t-1} \left(\frac{e_i^t}{e_i^{t-1}} - \frac{E_i^t}{E_i^{t-1}} \right) \quad (7)$$

که در روابط فوق e_i^{t-1} = کارآفرینی در بخش اقتصادی I تا سال ۹۰، Et = تعداد کل کارآفرینی در شهرستان تا سال ۹۶، e_i^t = کارآفرینی در بخش I تا سال ۹۶، E_i^{t-1} = کارآفرینی در بخش I در شهرستان تا سال ۹۶ و E^{t-1} = تعداد کل کارآفرینی در شهرستان تا سال ۹۰ است.

نرخ رشد کارآفرینی در هر یک از بخش‌های اقتصادی = $RS+IM+NS$

پیش‌بینی تعداد فعالیت‌های کارآفرینانه در بخش‌های مختلف اقتصادی در دوره بعد = کل فعالیت‌های کارآفرینانه سال پایه (۱۳۹۰) + کارآفرینی در بخش اقتصادی I در سال پایه × (نرخ رشد کارآفرینی در بخش I).

یافته‌ها

اطلاعات توصیفی نشان داد که از نمونه‌های جامعه محلی نظرخواهی شده ۳۰۶ نفر مرد (۸۱ درصد) و ۷۱ نفر زن (۱۹ درصد) می‌باشند که در ارتباط با تحصیلات آن‌ها تعداد ۲۷۰ نفر دارای مدرک تحصیلی دیپلم و پایینتر (۷۰ درصد)، ۵۱ نفر

قابل مشاهده است.

جدول ۳. میزان شاخص‌های مزیت مکانی، مزیت مقیاس، مزیت کارایی و مزیت جمعی کارآفرینی روستایی در منطقه مورد مطالعه.

بخش	دهستان	مزیت مکانی			مزیت مقیاس			مزیت کارایی			مزیت جمعی	
		کشاورزی	صنعت	خدمات	کشاورزی	صنعت	خدمات	کشاورزی	صنعت	خدمات	کشاورزی	صنعت
مرکزی	ساوالان	۰/۹۰	۱/۲۵	۱/۱۵	۱/۰۹	۰/۶۸	۰	۱	۱	۰	۱/۱۹	۰/۹۴
	اولتان	۰/۹۱	۰/۸۳	۱/۴۶	۰/۸۵	۱/۵۱	۰	۱	۱/۰۲	۰	۰/۹۲	۱/۰۷
اصلاندوز	اصلاندوز	۰/۹۴	۱/۵۸	۰/۹۱	۰/۸۵	۱/۵۱	۰	۱/۰۹	۰/۹۳	۰	۰/۹۵	۱/۳۰
	قشلاق غربی	۱/۳۸	۰/۳۹	۰/۱۸	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
تازه‌کند	محمودآباد	۱/۱۴	۰/۳۷	۰/۹۸	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
	تازه‌کند	۱/۱۷	۰/۵۱	۰/۸۱	۱/۲۹	۰	۰	۲/۰۲	۰	۰	۱/۴۵	۰
اسلام‌آباد	اسلام‌آباد	۰/۸۳	۱/۲۳	۱/۴۹	۰	۴/۵۴	۰	۱/۹	۰	۰	۲/۱۹	۰
	شهرک	۰/۹۳	۰/۷۶	۱/۴۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶

جدول ۴. وضعیت مزیت نسبی کارآفرینی روستایی شهرستان پارس‌آباد در طبقات مختلف تحلیل خوشه‌ای به تفکیک بخش اقتصادی.

بخش	دهستان	مزیت نسبی کارآفرینی			رتبه	سطوح همگن				
		کشاورزی	صنعت	خدمات		کشاورزی	صنعت	خدمات		
مرکزی	ساوالان	۱/۱۹	۰/۹۴	۰	۲	۴	-	سطح اول	سطح دوم	-
	اولتان	۰/۹۲	۱/۰۷	۰	۴	۳	-	سطح دوم	سطح دوم	-
اصلاندوز	اصلاندوز	۰/۹۵	۱/۳۰	۰	۳	۲	-	سطح دوم	سطح دوم	-
	قشلاق غربی	۰	۰	۰	۵	۵	-	سطح سوم	سطح سوم	-
تازه‌کند	محمودآباد	۰	۰	۰	۵	۵	-	سطح سوم	سطح سوم	-
	تازه‌کند	۱/۴۵	۰	۰	۱	۵	-	سطح اول	سطح سوم	-
اسلام‌آباد	اسلام‌آباد	۰	۲/۱۹	۰	۵	۱	-	سطح سوم	سطح اول	-
	شهرک	۰	۰	۰	۵	۵	-	سطح سوم	سطح سوم	-

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶

گروه سوم شامل دهستان‌های قشلاق غربی، محمودآباد، تازه‌کند و شهرک بدون هیچ امتیاز مزیت نسبی می‌شود.

در مجموع و با توجه به امتیاز مزیت نسبی کارآفرینی روستایی به دست آمده برای دهستان‌های مورد مطالعه، در تمامی بخش‌های اقتصادی، این دهستان‌ها به سه گروه تقسیم می‌شوند (جدول شماره ۵).

بنابراین دهستان‌های اصلاندوز، اسلام‌آباد و ساوالان به ترتیب با امتیاز مزیت نسبی ۲/۲۵، ۲/۱۹ و ۲/۱۳ در رتبه اول تا سوم قرار دارند که نشان دهنده مزیت بسیار بالای این دهستان‌ها در کارآفرینی روستایی است. این سه دهستان به دلیل فاصله کانونی کمتر با دهستان اولتان (رتبه ۴) گروه اول (مزیت نسبی بسیار بالا) را تشکیل می‌دهند. در گروه دوم (مزیت نسبی بالا)، دهستان تازه‌کند با امتیاز ۱/۴۵ قرار دارد و گروه سوم (مزیت نسبی بسیار پایین)، دهستان‌های قشلاق غربی، محمودآباد و شهرک را شامل می‌شود که در شرایط فعلی دارای مزیت نسبی کارآفرینی نیستند (تصویر شماره ۳).

بر اساس مزیت نسبی کارآفرینی روستایی، دهستان‌های مورد مطالعه با استفاده از تحلیل خوشه‌ای در سه گروه همگن به تفکیک هر بخش اقتصادی قرار گرفتند. در بخش کشاورزی، گروه اول (مزیت نسبی بالا)، شامل دهستان‌های تازه‌کند و ساوالان می‌شود که با امتیاز مزیت بالاتر از یک، بیشترین مزیت نسبی کارآفرینی روستایی را با امتیاز حدود ۱/۴۵ در بخش کشاورزی دارند. در گروه دوم (مزیت نسبی پایین) دهستان‌های اولتان و اصلاندوز قرار دارند که امتیاز مزیت نسبی آن‌ها کمتر از یک، اما نزدیک به یک هستند و گروه سوم (مزیت نسبی بسیار پایین) شامل دهستان‌های قشلاق غربی، محمودآباد، اسلام‌آباد و شهرک می‌شود که هیچ مزیت نسبی در بخش کشاورزی برای کارآفرینی ندارند.

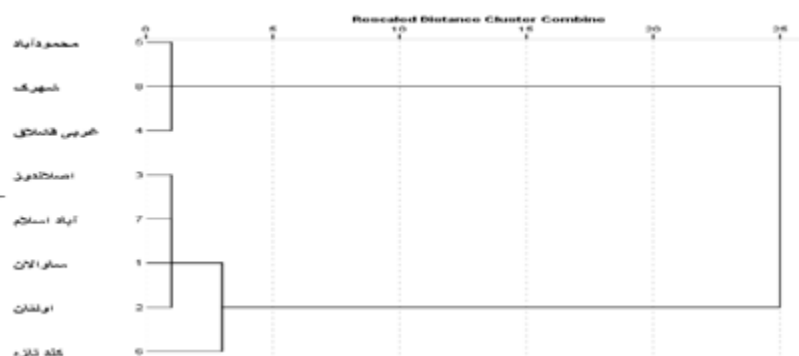
در بخش صنعت نیز نتایج نشان می‌دهد که دهستان اسلام‌آباد با امتیاز ۲/۱۹ در گروه اول (مزیت نسبی بسیار بالا) قرار دارد. همچنین دهستان‌های ساوالان، اولتان و اصلاندوز با امتیاز حدود ۱/۱۵ در گروه دوم (مزیت نسبی بالا و قابل قبول) قرار می‌گیرند و

جدول ۵. وضعیت مزیت نسبی کارآفرینی روستایی شهرستان پارس‌آباد در طبقات مختلف تحلیل خوشه‌ای.

بخش	دهستان	مزیت نسبی کارآفرینی	رتبه	سطوح همگن
مرکزی	ساوالان	۲/۱۳	۳	سطح اول
	اولتان	۱/۹۹	۴	سطح اول
اصلاندوز	اصلاندوز	۲/۲۵	۱	سطح اول
	قشلاق غربی	۰	۶	سطح سوم
تازه‌کند	محمودآباد	۰	۶	سطح دوم
	تازه‌کند	۱،۴۵	۵	سطح سوم
اسلام‌آباد	اسلام‌آباد	۲/۱۹	۲	سطح اول
	شهرک	۰	۶	سطح سوم

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

تصویر ۳. دندوگرام پهنه‌بندی دهستان‌های شهرستان پارس‌آباد بر اساس مزیت نسبی کارآفرینی روستایی. منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶

خدماتی همچون فروشگاه‌ها، فروشگاه‌های تعاونی و ... که نقش مهمی در درک فرصت‌های کارآفرینانه دارند و همچنین بالاتر بودن نرخ تمایل افراد به خوداشتغالی، مشارکت افراد در ایجاد کسب‌وکارهای جدید، وجود کارآفرینی به عنوان یک انتخاب شغلی در فرهنگ اقتصادی افراد جامعه، تمایل جامعه محلی به خرید کالاها و خدمات جدید و حس تعلق خاطر به تولیدات محلی و دسترسی به تکنولوژی‌های به‌روز می‌تواند برخی ضعف‌ها در زمینه‌هایی همچون تمایل جامعه به سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های کارآفرینانه را جبران نماید.

گام سوم: چشم‌انداز آینده کارآفرینی روستایی در منطقه مورد مطالعه

در این گام از تحقیق اقدام به بررسی وضعیت سهم کارآفرینی در بخش‌های روستایی شهرستان و پیش‌بینی روند رشد فعالیت‌های کارآفرینانه در هر یک از بخش‌های اقتصادی شده است.

با توجه به نتایج به دست آمده، در بخش کشاورزی، بخش‌های مرکزی و اصلاندوز به دلیل داشتن سهم رقابتی و نرخ رشد مثبت، دارای مزیت نسبی در ایجاد کارآفرینی روستایی است. در حالی که در بخش‌های تازه‌کند و اسلام‌آباد، بخش کشاورزی نقشی در تحریک و ایجاد فعالیت‌های کارآفرینانه ندارد.

در بخش صنعت، بخش مرکزی دارای مزیت بالقوه برای ایجاد و توسعه فعالیت‌های کارآفرینانه است. این در حالی است که سایر بخش‌ها هیچ مزیت بالقوه‌ای در این بخش در جهت ایجاد فعالیت‌های کارآفرینانه ندارند. در ارتباط با بخش خدمات نیز هیچ‌کدام از بخش‌های روستایی مورد مطالعه دارای مزیت نسبی نیستند (جدول شماره ۷).

بنابراین می‌توان گفت که در میان بخش‌های چهارگانه شهرستان پارس‌آباد، بخش مرکزی بالاترین مزیت نسبی کارآفرینی روستایی را دارد (تصویر شماره ۴).

گام دوم: بررسی عوامل متمایز کننده گروه‌های مختلف مزیت نسبی کارآفرینی روستایی

در گام دوم به بررسی عوامل متمایز کننده خوشه‌ها با استفاده از شاخص‌های دیدبان جهانی کارآفرینی در زمینه سنجش رفتار کارآفرینانه جامعه محلی و شاخص‌های زیرساختی مرکز آمار ایران پرداخته شد، که در این رابطه نتایج تحلیل واریانس (آزمون آماری کروسکال والیس) این شاخص‌ها مورد استفاده قرار گرفت.

نتایج نشان داد که تنها در متغیرهای ارزش و احترام به کارآفرینان، دسترسی به سرمایه، وجود بروکراسی اداری، وجود مشوق‌های مالیاتی، توانایی‌های درک شده، ارتباطات، وجود زیرساخت‌هایی مانند آب، برق، گاز و جاده و تشویق کارآفرینی از سوی دولت میان دهستان‌های مورد مطالعه تفاوت معناداری وجود ندارد؛ اما در سایر شاخص‌ها دارای تفاوت معنادار می‌باشند (جدول شماره ۶).

همان‌طور که ملاحظه می‌شود عوامل متمایز کننده مزیت کارآفرینی روستایی در گروه اول در مجموع دارای شرایط بهتری نسبت به سایر گروه‌ها می‌باشند. همچنین گروه سوم که دارای پایینترین مزیت نسبی کارآفرینی است تنها در شاخص مشارکت اقتصادی جامعه محلی نسبت به دو گروه دیگر نرخ بالاتری دارد.

همچنین بررسی وضعیت گروه‌های ۱ و ۲ نشان می‌دهد که بالا بودن نرخ شاخص‌هایی همچون مرکزیت تجاری روستا، دسترسی به بازارهای شهری، وجود زیرساخت‌های بازرگانی-

تصویر ۴. مزیت نسبی کارآفرینی روستایی شهرستان پارس‌آباد. منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶

جدول ۶. نتایج تجزیه واریانس متغیرهای متمایز کننده مزیت نسبی کارآفرینی روستایی.

متغیر	گروه ۱		گروه ۲		گروه ۳	
	سطح معناداری	میانگین رتبه	سطح معناداری	میانگین رتبه	سطح معناداری	میانگین رتبه
مرکزیت تجاری روستا	۰/۰۰۰	۵	۰/۰۰۰	۴	۰/۰۰۰	۳
دسترسی به بازار شهری	۰/۰۰۰	۵	۰/۰۰۰	۴	۰/۰۰۰	۲
زیرساخت‌های سیاسی-اداری	۰/۰۰۰	۵	۰/۰۰۰	۶	۰/۰۰۰	۳
زیرساخت‌های بازرگانی-خدمات	۰/۰۰۰	۶	۰/۰۰۰	۵	۰/۰۰۰	۲
مشارکت اقتصادی	۰/۰۰۰	۴	۰/۰۰۰	۲	۰/۰۰۰	۵
فرصت‌های درک شده	۰/۰۰۰	۷	۰/۰۰۰	۵	۰/۰۰۰	۳
ریسک‌پذیری	۰/۰۰۰	۶	۰/۰۰۰	۶	۰/۰۰۰	۴
نوآوری	۰/۰۰۰	۵	۰/۰۰۰	۶	۰/۰۰۰	۳
تمایل به خوداشتغالی	۰/۰۰۰	۶	۰/۰۰۰	۳	۰/۰۰۰	۲
تمایل به سرمایه‌گذاری کارآفرینانه	۰/۰۰۰	۵	۰/۰۰۰	۷	۰/۰۰۰	۲
مشارکت در ایجاد کسب‌وکارهای جدید	۰/۰۰۰	۶	۰/۰۰۰	۵	۰/۰۰۰	۳
کارآفرینی به عنوان یک انتخاب	۰/۰۰۰	۶	۰/۰۰۰	۴	۰/۰۰۰	۳
تمایل جامعه به خرید کالاها و خدمات جدید	۰/۰۰۰	۵	۰/۰۰۰	۴	۰/۰۰۰	۳
دسترسی به تکنولوژی	۰/۰۰۰	۷	۰/۰۰۰	۴	۰/۰۰۰	۳

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

جدول ۷. ساختار کارآفرینی روستایی بخش‌های عمده اقتصادی شهرستان پارس‌آباد طی دوره (۱۳۹۶-۱۳۸۰).

فعالیت	بخش		مرکزی		اصالت‌دوز		تازه‌کند		اسلام‌آباد	
	شاخص	امتیاز	وضعیت	امتیاز	وضعیت	امتیاز	وضعیت	امتیاز	وضعیت	
کشاورزی	سهم اقتصاد مرجع	۵/۴	بخش برنده	۰/۹	بخش برنده	۱/۸	بخش بازنده	۰	بخش بازنده	
	سهم ساختار	-۲/۱	بخش برنده	-۰/۳۴	بخش برنده	-۰/۷	بخش بازنده	۰	بخش بازنده	
	سهم رقابتی	۰/۶۶	بخش برنده	۰/۴۵	بخش برنده	-۰/۵۵	بخش بازنده	۰	بخش بازنده	
صنعت	سهم اقتصاد مرجع	۰/۹	مرزیت بالقوه	۰/۹	بخش بازنده	۰	بخش بازنده	۰	بخش بازنده	
	سهم ساختار	۰/۶	مرزیت بالقوه	۰/۶	بخش بازنده	۰	بخش بازنده	۰	بخش بازنده	
	سهم رقابتی	۰/۵	مرزیت بالقوه	-۱/۵	بخش بازنده	۰	بخش بازنده	۰	بخش بازنده	
خدمات	سهم اقتصاد مرجع	۰	بخش بازنده	۰	بخش بازنده	۰	بخش بازنده	۰	بخش بازنده	
	سهم ساختار	۰	بخش بازنده	۰	بخش بازنده	۰	بخش بازنده	۰	بخش بازنده	
	سهم رقابتی	۰	بخش بازنده	۰	بخش بازنده	۰	بخش بازنده	۰	بخش بازنده	

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

در ادامه پیش‌بینی روند افزایش کارآفرینی در هر یک از بخش‌های اقتصادی صورت گرفت (جدول شماره ۸). به منظور پیش‌بینی کارآفرینی در دوره بعد از رابطه زیر استفاده شد:

جدول ۸. پیش‌بینی میزان افزایش فعالیت‌های کارآفرینانه روستایی به تفکیک بخش‌های عمده اقتصادی در شهرستان پارس‌آباد در سال (۱۴۰۰).

بخش روستایی	نرخ رشد		پیش‌بینی کارآفرینی در سال (۱۴۰۰)	
	کشاورزی	صنعت	کشاورزی	صنعت
مرکزی	۰/۶۶	۲	۷۵	۲۴
اصلاندوز	۱/۰۱	۰	۱۹	۰
تازه‌کند	۰/۷۵	۰	۱۰	۰
اسلام‌آباد	۰	۰	۰	۰

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۶

نوآوری را موجب می‌گردد. بنابراین به نظر می‌رسد، کمیت کارآفرینی در یک بخش اقتصادی در کارایی (کیفیت) درون بخشی و میان بخشی فعالیت‌های کارآفرینانه در مناطق روستایی مورد مطالعه مؤثر است.

با توجه به این شرایط و امتیاز مزیت نسبی کارآفرینی روستایی حاصل شده از آن برای دهستان‌های مورد مطالعه، این دهستان‌ها به سه گروه تقسیم شدند که دهستان‌های اصلاندوز، اسلام‌آباد، ساوالان و اولتان بیشترین مزیت نسبی را در کارآفرینی روستایی دارا بودند. نتایج تجزیه واریانس متغیرها حاکی از این بود که از میان متغیرهای مورد استفاده، عواملی همچون مرکزیت تجاری روستا (برای سایر روستاها)، دسترسی به بازارهای شهری و وجود زیرساخت‌های بازرگانی خدماتی به عنوان عوامل متمایز کننده در مزیت نسبی کارآفرینی روستایی عمل می‌کنند. این نتایج با یافته‌های شیلو، پرسود و جین (۲۰۱۶)، که معتقدند نیت کارآفرینانه افراد تحت تأثیر ابعاد مختلفی از محیط اجتماعی قرار دارد به گونه‌ای که زمینه‌سازهای کارآفرینی و محیط اجتماعی آن‌ها بر هم تأثیر متقابل تقویت کننده دارند؛ و همچنین یافته‌های خوش‌مرام و همکاران (۲۰۱۷) و صادقلو و همکاران (۲۰۱۷)، که حمایت‌های محیطی، ویژگی‌های روانشناختی، هوشیاری، سرمایه انسانی، سرمایه اجتماعی و تلاطم‌های شخصی و محیطی را در تشخیص فرصت‌ها و ایجاد فعالیت‌های کارآفرینانه روستاییان مؤثر می‌دانند؛ همسو است. اما میانگین به دست آمده برای سایر شاخص‌ها به جز شاخص‌های احترام جامعه به کارآفرینان و زیرساخت‌های عمومی، نشان داد که سایر شاخص‌های فوق‌الذکر در تمامی مناطق روستایی مورد مطالعه دارای عملکرد ضعیفی هستند. با این وجود، در مناطق روستایی دارای مزیت نسبی کارآفرینی مقدار آن‌ها به صورت غیر قابل محسوسی بالاتر بود. این یافته‌ها را می‌توان با یافته‌های پاتل و چاودا (۲۰۱۳)، که

با توجه به نتایج، در بخش کشاورزی، بخش‌های مرکزی، اصلاندوز و تازه‌کند دارای نرخ رشد مثبت کارآفرینی می‌باشند که انتظار می‌رود با ثابت ماندن وضعیت عملکرد اکوسیستم کارآفرینی در منطقه به ترتیب تعداد ۷۵، ۱۹ و ۱۰ کسب‌وکار کارآفرینانه کشاورزی تا سال ۱۴۰۰ شمسی در این بخش‌ها ایجاد گردد. در بخش صنعت نیز از میان بخش‌های روستایی مورد مطالعه تنها بخش مرکزی دارای نرخ رشد مثبت است که با این روند رشد، ایجاد ۲۴ فعالیت کارآفرینانه در حوزه صنعت در این بخش قابل پیش‌بینی است. در بخش خدمات نیز هیچ کدام از بخش‌های روستایی دارای نرخ رشد مثبت نمی‌باشند.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج بررسی مزیت نسبی کارآفرینی روستایی در مناطق مورد مطالعه نشان می‌دهد که تعداد اشتغال در یک بخش اقتصادی به تنهایی نمی‌تواند زمینه لازم برای توسعه فعالیت‌های کارآفرینانه مبتنی بر نوآوری را فراهم نماید، بلکه برای ایجاد و توسعه کارآفرینی روستایی وجود شرایط دیگری همچون شرایط مناسب عوامل محیطی (سیاسی، اقتصادی و ...) و همچنین تناسب ماهیت کسب‌وکارها با شرایط جغرافیایی منطقه (پیوند فضایی کسب‌وکارهای روستایی با محیط آن) ضروری است. این یافته‌ها با یافته‌های ناصری‌منش و همکاران (۲۰۱۷)، که نشان می‌دهد بخش کشاورزی به میزان ۸۲ درصد در کارآفرینی روستایی استان اردبیل مؤثر بوده است، در حالی که سایر بخش‌ها (صنعت، خدمات و گردشگری) تنها ۱۷ درصد از کارآفرینی روستایی را شامل می‌شوند، همسو است. از سوی دیگر بالا بودن نرخ مزیت مقیاس در کسب‌وکارهای کارآفرینانه در یک بخش اقتصادی، باعث افزایش مزیت کارایی (کیفیت کارآفرینی) در کسب‌وکارهای مذکور شده و انتقال بین بخشی و درون بخشی

تشکر و قدردانی

این مقاله هیچ‌گونه حامی مالی نداشته و مستخرج از رساله دکتری است.

معتقد هستند نبود امکانات و تسهیلات اولیه، فقدان آموزش، مشکلات مالی و فقدان مهارت‌های فنی و ادراکی به عنوان موانعی در کاهش مزیت نسبی کارآفرینی روستایی است، همسو دانست.

این موضوع نشان می‌دهد که بالا بودن کمیت و کیفیت کارآفرینی می‌تواند در سطح محلی در زمینه‌هایی مانند افزایش بهره‌وری در شناسایی فرصت‌ها، تمایل افراد به راه‌اندازی کسب‌وکار متعلق به خود، مشارکت در ایجاد کسب‌وکارهای جدید، رواج فرهنگ کارآفرینی در جامعه و افزایش تعلق خاطر به خرید محصولات محلی تعیین کننده عمل نماید. این یافته‌ها با یافته‌های سیزب و همکاران (۲۰۱۷)، که معتقدند کمیت کارآفرینی بسته به عملکرد منطقه‌ای اکوسیستم کارآفرینی، در توسعه کارآفرینی مؤثر عمل می‌کند و در ایجاد فعالیت‌های کارآفرینانه مؤثر است و کیفیت مناسب کارآفرینی در یک منطقه می‌تواند برخی از کمبودهای حاصل از عملکرد نامناسب اکوسیستم کارآفرینی را در زمینه ایجاد و تقویت فعالیت‌های کارآفرینانه جبران نماید؛ همسو است.

در راستا با مطالب فوق، ورود و عملکرد مناسب عوامل غیر متمایز کننده می‌تواند در تقویت مناطق روستایی دارای مزیت نسبی کارآفرینی و ایجاد مزیت نسبی در مناطق روستایی فاقد آن، از طریق تأثیر بر عوامل متمایز کننده، راهگشا باشد. از آنجایی که بخش عمده‌ای از این عوامل نتیجه عدم عملکرد نامناسب ارگان‌های دولتی هستند، و نقش دولت به عنوان محرک فعالیت‌های کارآفرینانه بخصوص در مراحل اولیه توسعه کارآفرینی حتی در کشورهای با اقتصاد پیشرو در کارآفرینی ثابت شده است، لذا توجه ارگان‌های مذکور به آموزش مهارت‌های کارآفرینانه مانند: بازاریابی، مدیریت کسب‌وکار و مدیریت مالی، و همچنین حمایت‌های مالی و مالیاتی از فعالیت‌های کارآفرینانه و انتقال متوازن تحقیق و توسعه و تکنولوژی‌ها و روش‌های نوین که مشکل اکثر روستاییان در به فعل رساندن ایده‌های جدید آن‌هاست، می‌تواند در آینده نقش مؤثری در بهبود اکوسیستم کارآفرینی روستایی در منطقه و انتقال مزیت نسبی کارآفرینی به صورت افقی (از یک بخش روستایی به بخش روستایی دیگر و از یک بخش اقتصادی به بخش اقتصادی دیگر) و عمودی (از روستایی به روستای دیگر در درون یک بخش روستایی و در حوزه یک بخش اقتصادی)، تعیین کننده و مؤثر عمل نماید.

در پایان و با توجه به نتایج مرحله پایانی تحقیق، در صورتی که تغییری در عملکرد اکوسیستم کارآفرینی روستایی منطقه مورد مطالعه صورت نگیرد، انتظار می‌رود تا پایان قرن حاضر (۱۴۰۰ شمسی)، بیشترین فعالیت‌های کارآفرینانه در حوزه کشاورزی ایجاد گردد؛ که در این میان سهم بخش مرکزی بیشتر از سایر بخشها است. در حوزه صنعت نیز این بخش (بخش مرکزی)، با نرخ رشد مثبت پیش‌رو خواهد بود.

References

- Dinis, A. (2006). Marketing and innovation: Useful tools for competitiveness in rural and peripheral areas. *European Planning Studies*, 14(1), 9-22.
- Dorobat, C. E., & Topan, M. V. (2015). Entrepreneurship and comparative advantage. *Journal of Entrepreneurship*, 24(1), 1-16.
- Faggio, G., & Silva, O. (2014). [Self-employment and entrepreneurship in urban and rural labour markets]. *Journal of Urban Economics*, 84, 67-85.
- Farahani, H., Rasoulinia, Z., & Asdaghi Saeskanrud, Z. (2014). [Factors Affecting the Growth of Entrepreneurship in Rural Areas (Case Study of Jaberansar Village in Abdanan County) (Persian)]. *Journal of space economics and rural development*, 3(9), 1-16.
- Fortunato, M. W. P. (2014). Supporting rural entrepreneurship: a review of conceptual developments from research to practice. *Community development*, 45(4), 387-408.
- Ghadiri-Masum, M., Gholami, A., Mohammadzadeh-larjani, F., Rezaei, H. (2017). [Designing a Model of rural Independent entrepreneurship development with interpretative structural modeling approach (ISM): Case Study, rural areas in Khoy County (Persian)]. *Journal of space economics and rural development*, 6(3), 139-164.
- Heritot, K. C. (2002). A New Approach to Rural Entrepreneurship a Case Study of Two Rural Electric Cooperatives. Western Kentucky University, and Noel D. Campbell, North Georgia College & State University. Retrieved from [http://usasbe.org/knowledge/proceedings/proceedings DOC/ USABE2005proceedingHeriot%2030.pdf](http://usasbe.org/knowledge/proceedings/proceedings%20DOC/USABE2005proceedingHeriot%2030.pdf).
- Karimzadeh, H., Nikjou, M.R., Sadr-Moswi, M.S., and Kuestani, H. (2015). [Identification of effective factors in creating entrepreneurial opportunities in the rural tourism sector using the Structural Equation Model (SME) (Persian)]. *Journal of Geography and Environmental Planning*, 25 (2), 269-290.
- Khoshmaram, M., Zarafshani, K., Mirakzadeh, A., & Alibaygi, A. (2017). [Modeling Agricultural Entrepreneurial Opportunity Recognition in Kermanshah Province: Application of NVivo Software (Persian)]. *Journal of Rural Research*, 8(3), 388-403.
- Naseri Manesh, A., Rahmani, B., & Monshizadeh, R.A. (2017). [Evaluation of the Role of Agricultural and Economic Factors in the Development of Rural Entrepreneurship: Case Study: Villages in Ardebil (Persians)]. *Human Geography*, 3 (35), 181-196.
- Patel, B., & Chavda, K. (2013). Rural entrepreneurship in India: Challenge and problems. *International Journal of Advance Research in Computer Science and Management Studies*, 1(2):28-37.
- Pato, L. (2015). Rural entrepreneurship and Innovation: some successful women's initiatives. 55th Congress of the European Regional Science Association: "World Renaissance: Changing roles for people and places", 25-28 August 2015, Lisbon, Portugal. <https://ideas.repec.org/p/wiw/wiwr/ersa15p1367.html>.
- Pato, M. L., & Teixeira, A. A. (2016). [Twenty years of rural entrepreneurship: a bibliometric survey]. *Sociologia ruralis*, 56(1), 3-28.
- Reagan B. (2002). Are Highgrowth Entrepreneurs Building the Rural Economy? Center for the Study of Rural America. Kansas City, Mo.: Federal Reserve Bank of Kansas City. Retrieved from <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1541-4329.2005.tb00063.x/pdf>.
- Rezaei, B., Najafpour, H., & Naderi, N. (2017). [Obstacles and Solutions for Green Entrepreneurship Planning in Kermanshah (Persian)]. *Journal of space economics and rural development*, 6 (2), 59-78.
- Rezvani, M. R. & Najarzadeh, M. (2008). [An Investigation and Analysis of the Entrepreneurship Rural Areas in the Development Process of Rural Areas (Persian)]. *Entrepreneurship Development*, 1 (2), 161-182.
- Rubio-Bañón, A., & Esteban-Lloret, N. (2016). [Cultural factors and gender role in female entrepreneurship]. *Suma de Negocios*, 7(15), 9-17.
- Schillo, R. S., Persaud, A., & Jin, M. (2016). Entrepreneurial readiness in the context of national systems of entrepreneurship. *Small Business Economics*, 46(4), 619-637.
- Shahraki, H., & Heidari, A. (2017). [Analysis of Social and Cultural Dimensions of Rural Entrepreneurship: Providing Two Analytical Models for Rural Entrepreneurship Based on the Reflection of the Thoughts of August Kent (Persian)]. *Entrepreneurship in Agriculture*, 4(3), 39-54.
- Shajari Pour Jaberi, Sh. (2006). [Determining the optimal model of agricultural activities using the relative advantage index (Master's dissertation) (Persian)]. Retrieved from Faculty of Agriculture, University of Tehran.
- Shal, F. K., Amar, T., Allahyari, M. S., & Ramezani, B. (2016). [Socio-economic factors affecting spatial planning of entrepreneurship in rural area (evidence from Masal County, Iran)]. *Journal of Current Research in Science*, 4(1), 40-46.
- Sharma, M., Chaudhary, V., Bala, R., & Chauhan, R. (2013). Rural entrepreneurship in developing countries: Challenges, problems and performance appraisal. *Global Journal of Management and Business Studies*, 3(9), 1035-1040.
- Sojasi Qeidari, H., Mahmoodi, H., & Jafari, F. (2017). [An Analysis of Entrepreneurial Skills of Women in Rural Areas: A Case Study of Villages in Central District of Fariman (Persian)]. *Journal of Rural Research*, 8(2), 242-263.
- Szerb, L., Lafuente, E., Horváth, K., & Páger, B. (2017). The relevance of quantity and quality entrepreneurship for regional performance: The moderating role of the entrepreneurial ecosystem. Retrieved from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3036312.
- Sadeghloo, T., Heydari Sarban, V., & Gholizadeh, S. (2017). [Assessment of Entrepreneurship Development Capacity in Rural Areas, Case Study: Villages of Busheki (Persian)]. *Geography and Development*, 15 (49), 37-58.
- Vaillant, Y. and Lafuente, E. (2007). Do different institutional frameworks condition the influence of local fear of failure and entrepreneurial examples over entrepreneurial activity? *Entrepreneurship and Regional Development*, 19(4), 313-337.

پروشکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی